

Hattula.

=====

Hurttalan kylä.

Kulmalan talo.

Kertomus fil.kand. Knut Draken ja Antero Sinisalonen käynnistä Hattulan pitäjän Hurttalan kylän Kulmalan talon alueella tutustumassa rakennustöiden yhteydessä paljastuneeseen täytettyyn kaivantoon 7.10. 1955.

Hämeenlinnassa 15.9.1955 päivätyssä ja Muinaistieteelliselle toimikunnalle osoitetussa kirjeessä yliluutnantti A. Linnakangas Hämeenlinnasta ilmoitti, että "Hattulan vanhan kirkon luona, n. 60 m kirkosta pohjoiseen, paljastui puutarhuri A. Linnevuoren kaivaessa peruskuoppaa uutisrakennukselleen maanalainen, poikkileikkaukseltaan kartion muotoinen kaivanto".

7.10.1955 kävivät allekirjoittaneet hist. osaston puolesta tutustumassa löytöpaikkaan. Puutarhuri Arvi Linnevuori asuu Hurttalan kylän Kulmalan talossa, joka sijaitsee Hämeenlinnasta Tampereelle vievän maantien länsipuolella, tämän ja Parolaan vievän maantien risteyksessä. Puutarhuri Linnevuorella on pihallaan rakenteilla 8,5 x 7,5 m suuruinen uusi asuinrakennus, jonka perustusta ja autotallia varten on kaivettu n. 145 sm syvä kuoppa. Tässä yhteydessä oli em. kaivanto paljastunut peruskuopan kaakkoiskulmauksessa. Herra Linnevuoren kertomuksen mukaan kulki tämä kaivanto koillis-lounais-suunnassa. Hän oli huomannut sen selvästi muusta maanlaadusta poikkeavana. Maaperä on tällä kohden ruskean punervaa, kovaa soraa ja keltaista hiekkaa, joita peittää 20-40 sm paksu multakerros.

Puutarhuri Linnevuori kertoi lisäksi, että hänen elinaikanaan ei ole ollut perunakuoppaa tai mitään vastaavaa kaivantoa. Edelleen hän mainitsi, että em. kaivanto näyttää muuttavan lievästi suuntaansa juuri rakennuksien peruskuopan kohdalla, (katso karttaluonnosta) ja täten syntyneessä kulmassa oli ollut noin 1 m levyinen kohta, jossa ei ollut myöh. kuvattavaa täytettä, vaan runsaasti kiviä. Tämä kaivannon katkaiseva väylä kulki luoteis-kaakkois suunnassa.

Noin 75 m löytöpaikasta lounaiseen herra Hakon Solitanderin omistaman Kirkkolan talon navetan kaakkoiskulmassa oli vesijohtotöiden yhteydessä keväällä 1955 löytynyt samanlaista täytettä kuin nyt paljastuneessa kaivannossa, kertoi edelleen puutarhuri Linnevuori. Hän oli sitä mieltä, että kysymyksessä on tietynlainen vallikaivanto, puolustushauta. Hattulan kirkko on aikoinaan sijainnut Vanajaveteen pistävällä niemellä ja vielä 1800-luvun keskivaiheilla kirkon länsipuolella oleva alamaa oli vesiperäistä saarta, jossa herra Linnevuori sanoo isänsä kertomuksen mukaan liikutun veneellä. Maantie Hämeenlinnaan kiersi Parolan kautta, kuiva puolustushauta olisi erottanut kirkkoniemen mantereesta. Katso liite!

Käydessämme paikalla oli taloa jo alettu rakentaa. Peruskuopan itä- ja eteläreunassa olivat vielä näkyvissä ne kohdat, joissa em. kaivanto leikkaa peruskuopan reunoja. Itäreunan maaleikkauksessa voi kaivannon havaita hyvin selvästi sora- ja hiekkamaasta eroittavana. (Vrt. valokuvat 2 ja 3)

Kaavamainen luonnos näkyviin tulleesta leikkauspinnasta
peruskuopan itäreunalla.

20-40 sm paksuisen ruokamultakerroksen alla "kaivannon" kohdalla erilaista ja todennäköisesti myös eriaikaista täytemäätä. Itse kaivanto, kaltevasivuinen tasapohjainen kuoppa on kaivettu sorasuonen ja hiekkamaan rajaan siten, että se pohjoiseen rajoittuu sorasuoneen joka on kulkenut myös sen kohdalla, ja etelään taas hiekkamaan (ktso piirrosta) selvät kerrostumat täytteessä viittaavat siihen, että olisi aikaero eri täytteiden maahan joutumisen väliällä. Selvästi on havaittavissa 6 kerrostumaa. Niistä alin ja paksuin edustanee "kaivannon" varsinaista täyttöä ajankohtana, jolloin se oli menettänyt merkityksensä. Muut kerrokset voivat hyvin olla myöhemmän maan tasoittamiseen tähtäävän täytön vuoksi syntyneitä.

Kerros I. Alimman täytekerroksen kokoomus oli seuraava: vaihtelevan kokoisia mustuneita pienehköjä luonnonkiviä (etenkin kaivannon kaakkoisosassa), hiiltä ja muita palamisjätteitä, mustuneita ja mustumattomia tiilenkappaleita, joissa muutamissa laastinjätteitä, lahonnutta puuta ja joitakin luunpaloja.

Kerros II. Savihiekkaa, tiilen- ja hiilenpaloja sekä joitakin palaneita kivenpaloja.

Kerros III. Soraraita (ohut sorakerros, paksuus 3-7 sm).

Kerros IV. Sama kokoomus kuin kerroksessa II.

Kerros V. Saviraita (ohut savikerros n. 3 sm.)

Kerros VI. Sama kokoomus kuin kerroksessa II.

Kuten piirroksesta (2) huomaa on alin täytekerros keskellä korkeimmillaan laskien sivullepäin kohotakseen "kaivannon" kaltevia reunoja myöten korkeammalle. Tämäkin puhunee sen puolesta, että alin kerros on yhdellä kertaa ajettu tai lapioitu "kaivantoon".

"Kaivannon" pohja on n. 150 sm nyk. maanpinnan tasosta. Sen leveys on ylhäältä 310 sm ja pohjassa 170 sm. Alin täytekerros on paksuimmillaan 90 sm. Muiden kerrosten paksuus taas vaihtelee 3-30 sm. Jos kysymyksessä on jatkuva kaivanto, vallihaudan tyyppinen, on todellinen leveys huomattavasti pienempi, koska leikkaus ei ole tapahtunut 90° kulmassa.

Piirroksessa pystyviivoituksella merkitty kohta on kukkapenkin vuoksi muokattua maata. Se ulottuu n. 70 sm syvyyteen ja täytekerrokset ovat sen vuoksi osin vioittuneet.

Utisirakennuksen peruskuopan eteläreunassa leikkauksessa näkyvän "kaivannon" pohja on jo 50 sm nykyisen maanpinnan alapuolella. Maa viettää tällä kohden länteen päin. Ruokamultakerroksen vahvuus on n. 10-30 sm. Näkyvissä on vain yksi täytekerros. Sen kokoon-

pano vastaa itäreunan alinta kerrostumaa. Siinä on lähinnä puuhiiltä, nokea ja multamaista muraa. Hiiltä on enemmän, mutta kiviä vähemmän kuin itäreunalla.

Utisirakennuksen peruskuopasta kaivetun maan joukossa paljon tiilenkappaleita. Otimme muutamia mittoja, jotka viittaavat keskiaikaiseen tiilityyppiin:

? x 15 x ?

? x 14(epävarma) x 10

? x ? x 11

? x ? x 9

? x ? x 9 (epävarma)

? x ? x 8,5 (epävarma)

Näytteeksi otimme talteen "kaivannon" alimmasta kerroksesta:

1) Punaiseksi poltettu tiilenkappale, jossa jäljellä laastia. Samaa laastia otettiin talteen myös pari irtokappaletta. Kauan maassa olleesta laastista vaikea sanoa mitään varmaa, mutta on mahdollista että se on keskiaikaista soralaastia. 2) Erittäin voimakkaasti poltettu tai palanut tiilenpala, joka melkein kivihiilimäinen.

Mahd. täytteestä irronneena otettiin talteen 0,3 - 0,8 sm vahvuinen lasinpala, joka on todennäköisesti osa neliöpohjaisen lasiastian pohjaa ja yhtä sivua.

Hyvin mahdollista on, että kyseessä on jokin uudempi, sattumalta paikalle joutunut lasiesineen kappale.

Knut Drake.

Antero Sinisalo.

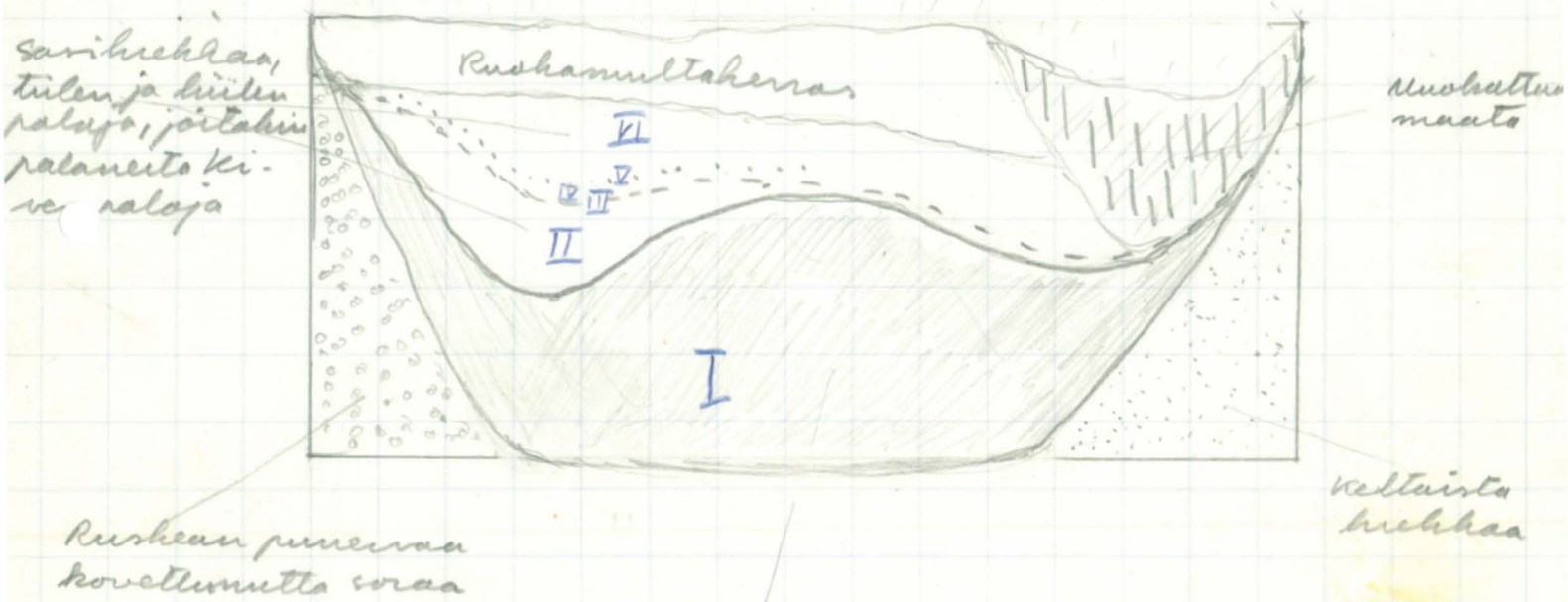
Kaivamaan kuva näkyvien tulleista

leikkauksista

..... saviraita n. 3cm
----- soraraita n. 3-7cm

Perushuopon itäreuna.

Piirros 1.

Ruskean punenaa kovettunutta soraa

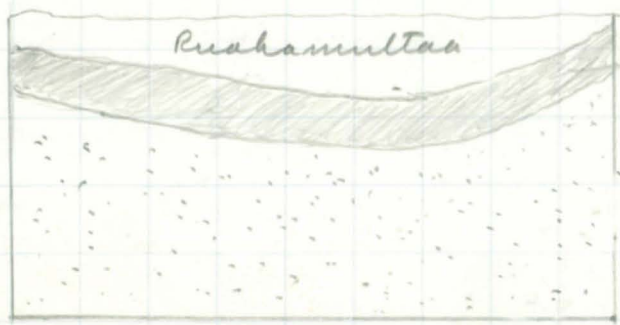
Keltaista hiekkaa

Kerros, jossa hiiltä, tuhkaa, erikokoisia palaneita luonnontkiviä (etenkin hiekkamaan puolella reunalla), mustuneita ja mustumattomia tullepalajo, lakonnutta puinta ja muntamia luuyätteitä

1:25

Perushuopon eteläreuna.

Piirros 2.

Kerros, jossa lähiinnä puituilla, nahka ja mustamaista muna (Vastaa suunnilleen edell. leikkauksen alustan kerroksen alinta osaa)

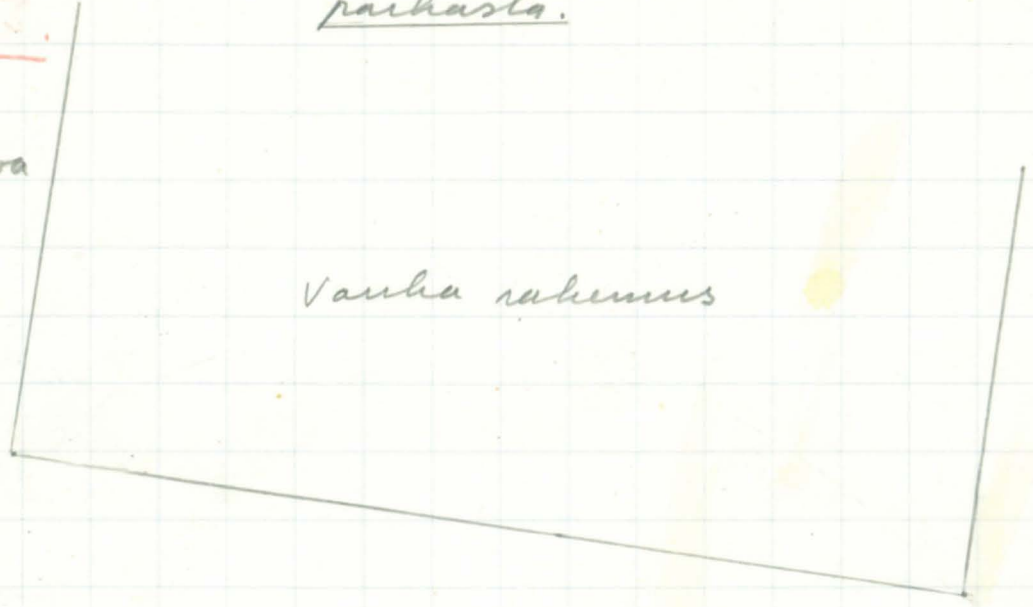
1:25

3.

Kaavamainen karttaluonnos työ-
paikasta.

Piirros

Vrt. valokuva
1.

Maa-
leikkauksesta
näkyvät kaivan-
non jäännökset

P. ←

